

Boğaziçi'nin Tarih Atlası

Sedat Bornovalı

İstanbul, Timaş Yayınları, 2018, 280 sayfa, ISBN 970-605-08-2773-3.

Talha ÖZDEMİR*

İstanbul hakkında rehber tadında, bu şehri daha iyi tanımamı sağlayacak, bu coğrafyanın benim için yaşadığım ve büyüdüğüm şehirden ziyade tarihi, kültürü, mimarisi ile büyük bir mana ifade etmesini sağlayacak bir kitap okumak istedim. Küçük bir araştırma sonrası *Boğaziçi'nin Tarih Atlası* kitabı ile karşılaştım. Kitabı araştırmadan önce yazarı hakkında bilgi edinmek istedim. Dr. Sedat Bornovalı'yı biraz araştırdıktan sonra kitabın tam da aradığım eser olduğu kanısına vardım. Yazar Sedat Bornovalı, Boğaziçi Üniversitesinde turizm işletmeciliği, İstanbul Üniversitesinde sanat tarihi ve coğrafya eğitimi almış olup mimarlık tarihi dalında ise yüksek lisansını tamamlamıştır. Bornovalı'nın, birikimi yönünden ve İstanbul'u sanat, kültür, mimari olarak değerlendirmesi açısından yetkin olduğugörülmektedir.

Eserin içeriğinden bahsetmeden önce kapağından bahsetmek gerekirse, kitabın kapağında tarihî İstanbul yarımadası ve Galata haritası bulunmaktadır. İçindekiler kısmından sonra ön söz, gayet nitelikli bir şekilde, kitabın neyi anlatmak istediğini ve neyi anlatmayacağını açık bir şekilde ifade etmektedir. Bununla beraber ön sözü özel kılan hususlardan biri de şudur ki yazar, farklı eserlere de atıf yaparak, bu kitapta değinilmeyen hususların hangi kaynaklarda bulunabileceğine dair okuyucuya bir literatür değerlendirmesi yapmaktadır. Bunun dışında kitabın amacının Boğaziçi hakkında düşünmeye teşvik etmek ve İstanbul'a farklı ve derin bir bakış açısı kazandırmak olduğu anlaşılıyor. Yazar bu kitabın sıkıcılıktan olması için, yazılırken akademik kitapların tarzına uzak tutulmakla beraber akademik kurallara uyulduğunu ifade etmektedir.

* Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, talha199453@gmail.com

Kitabın giriş kısmı kitabın kapsamını gayet güzel bir biçimde açıklamaktadır. Boğaziçi'nin coğrafi, siyasi ve kültürel sınırlarını çizerek okuyucuya eserin kapsamını açıklamış ve bu açıklamalarını tarihî harita görselleri ile akılda kalıcı bir biçimde desteklemiştir.

Eserin hitap ettiği kitleden bahsedecek olursak, öncelikle şunu ifade etmemiz gerekir ki kitabın akademik bir iddiası bulunmamaktadır. Ancak eserin akademik kurallar çerçevesinde kullanılan kaynaklara dipnotlar gösterilerek yazılmış olduğunu ifade etmeliyim. Kitap, tarihî İstanbul'u birçok açıdan merak edenlerin merakını giderecek derecede, mimari ve kültürel tarihinden bahsetmektedir. Yine İstanbul'un coğrafyasına dair verdiği gayet basit ve anlaşılır detaylar ile zenginleştirilmiştir. Özellikle Boğaziçi'nin arazi biçimini ve boğazın akıntılarını herkesin anlayabileceği şekilde anlatmaktadır.

Kitabın içeriği görseller ile güçlendirilmiş olup kullanılan görsellerin kalitesi iyi derecede olmakla beraber eseri elinize aldığınızda resimli bir dergi havası vermemesi açısından hoş bir yazı ve görsel dengesi yakalandığını hissettirmektedir. Kullanılan görsellerin hiçbir şekilde gereksiz değil, bulunduğu kısımla alakalı olarak konuyu güçlendirmek ve daha anlaşılır kılmak için kullanıldığı görülmektedir. Bunlar kimi zaman eski bir harita kimi zaman eserlerin günümüzdeki hâllerini yansıtmaktadır.

Eserin kapsamını açıklamak gerekirse; İstanbul'un tarihinden ziyade bugün gezilip görülmesi gereken yerlerin eserler üzerinden tarihî ve bugünkü değerlerini rehber eşliğinde gezmeye tadında, keyifli ve anlaşılır şekilde anlatması ile bilgi ve kültür açısından zengin bir çalışma ortaya koyulmuştur. Boğaziçi'nin sınırları çizildikten, İstanbul'da yaşamış medeniyetler kısaca anlatıldıktan, boğaza kurulmuş olan ilkel köprülerin tarihinden bahsedilip fethedildikten sonra kitabın birinci bölümü nihayete ermektedir. Bundan sonra sırası ile Karaköy, Dolmabahçe, Beşiktaş, Ortaköy, Boğaz Köprüsü, Bebek, Rumeli Hisarı ve Anadolu Yakası'ndaki bazı eser ve mekânlara değinilmektedir. Bu kısımda gözüme çarpan bir eksiklik ise tarihî yarımada'nın kıyılarına değinilmemiş olması oldu. Kitabın ilk kısmında dikkat çekici olan kısım tarihten beri boğaza köprü yapma çabalarıdır. İlk köprüyü Persler sandalları birleştirerek yapmışlardır. Bunun yanı sıra Bizans döneminde de aynı usul ile geçici köprü yapılmıştır. Köprü yapma çabaları Osmanlılar döneminde de birçok padişah zamanında projeye dökülmüş ancak gerçekleştirilememiştir. Bunların en meşhurlarından biri II. Abdülhamid zamanında yapılan köprü projeleridir. Yine eserde, boğazdaki yalıların önemli olanlarına değinilerek mimari yapılarından, tarihe ve İstanbul'a kattığı değerden bahsedilmektedir.

Kitabın olumlu ve olumsuz kısımlarından bahsetmek gerekirse; yukarıda da kısaca bahsettiğim gibi eser, görseller ile birlikte güzel bir İstanbul turu yaptırırken kimi zaman tarihte var olup bugün yok olmuş eserlere dikkat çekerek İstanbul hakkında düşünmeye sevk etmekle beraber bazen modern dönemin kaybettirdikleri bazen ise modern dönemin İstanbul'a sağladığı kazançlara değinilmiş ve Boğaziçi'ne farklı bir bakış açısı katmıştır. Şunu ifade etmem gerekir ki bu eser yıllarca İstanbul'un farklı yerlerini gezip görmüş biri olarak bana, İstanbul'u tekrar gezme şevki aşıladı. Eserin olumsuz kısımlarından bahsetmeden önce bu olumsuzlukların aslında eserin bir eksikliği değil benim beklentilerimin yanlışlığı olduğunu ifade etmem gerekir. Öncelikle ilk rahatsız olduğum kısım, dipnotların kitabın sonuna eklenmiş

olup sayfa sonlarında olmamasıydı; bu durum, bakmak istediğiniz bir dipnotu bulmak için işi biraz zorlaştırmakla beraber tekrar ifade etmeliyim ki kitabın zaten böyle bir iddiası yoktu, hatta aksine kitap sıkıcılıktan uzak kalmaya çalıştığını başta da açık bir şekilde ifade etmişti. Bahsetmem gereken, bence en önemli eksikse eser boyunca Boğaziçi tanıtılırken ve kitabın giriş kısmında Haliç'in Boğaziçi'ne dâhil olduğu vurgulanırken tarihi yarımada ve Sarayburnu'na neredeyse hiç değinilmemiş olmasıydı. Ancak bunların kitabın değerine olumsuz bir etki yapmadığını tekrar ifade etmem gerekir.

Sonuç olarak İstanbul'un kıyılarını bugünkü durumu ile tanıtması ve İstanbul'a farklı bakış açısı kazandırması bakımından değerli bir eser olup, İstanbul'u anlamak ve gezmek isteyenlerin okumak isteyecekleri bir kitap olmakla birlikte, bilgilerin fazlası ile muhtasar olmasından dolayı akademik fayda açısından oldukça sınırlı kalacaktır.